

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Judicium Ecclesiasticum Seu Decretalium Gregorij IX.
Pont. Max. Liber II.**

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1726

§. I. De Fori Natura, & Varietate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74990](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74990)

libus inferioribus receptum est, ut lite etiam intra triennium non finitâ, Instantia tamen non censeatur perempta esse, quem tamen usum, tanquam abulum, damnat Brunnem. *l. cit. n. 15.* & optat dispositionem saluberrimam *l. properandum cit.* in usum denuo revocari, ut lites ad exitum citius perducantur.

3. De Jure SS. Canonum non tantum consuetudine, sed Lege scriptâ Instantia videtur esse perpetua, ut contra Covar. *in c. quamvis p. 2. §. 1. n. 10.* Zoef. *hic n. 13.* docent Gloss. *in c. venerabilis 20. in cas. not. un. h. tit.* Abb. *ibid. n. 5.* & duob. *sqq.* Barb. *n. 1.* & *sqq.* Zypæus *n. 5. hic.* Pirh. *n. 125.* Wiest. *n. 107.* & sumitur ex *c. venerabilis cit. c. tum ex literis 5. de in integr. restit. & c. cum olim 14. princ. 7. Judices de privil. idque merito;* quia cum in foro Canonico liceat appellare etiam à sententia interlocutoria, & quolibet gravamine, sepe contingit, ut lis intra triennium terminari nequeat.

82. Quæritur 7. an defacto Instantia de Jure Canonico sit perpetua? Rationem dubitandi facit Trid. *sess. 24. c. 20. de reform.* ubi statuitur, ut causæ omnes ad Forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes coram Ordinarijs locorum, saltem intra biennium à die motæ litis, terminentur. 2. Quia *in c. venerabilis cit.* sermo est tantum de casu, quo subterfugijs, & cavillationibus Adversarij factum fuit, ne intra triennium finiretur lis, & ferretur sententia. 3. Quia inter Jus Canonicum, & Civile sine expresso textu non est statuendum discrimen,

praesertim si utroque Jure eadem procedatur. Atqui nullus extat textus manifestus, quo suadeatur hoc à Jure Civili divortium, & ratio pugnat eadem, nempe favor abbreviandarum litium. Ergo &c.

Sed verius est adhuc hodie de Jure Canonico Instantiam Judicij perpetuari, etiam post triennium, & quidem indistinctè quoad omnes causas. Ita Hof. *in c. venerabilis cit. V. subterfugia.* Abb. *ibid. n. 9.* Barbof. *n. 2. §. 3.* Zypæus *n. 6.* Pirh. *n. 126. not. 2.* Excipitur causa Appellationis, cui finiendæ annus, & ex justa causa triennium etiam Jure Canonico præfixum est *c. cum sit 5. in princ. de appell.*

Neque contrarium probant Argumenta allata. *Ad 1.* Trid. *l. cit.* solum permittit, ut partes lapsu biennio, Superiorem adire possint, non autem prohibet iisdem, quin, si velint, litem ceptam prosequi coram eodem Ordinario possint; imò hoc ipsum satis apertè concedit, quia dicit tum liberum fore partibus Superiorem adire: quod manifestum est indicium, probans instantiam lapsu temporis non perire. *Ad 2.* subterfugia, & cavillationes non fuerunt causa adæquata, & unica perpetuandi instantiam, sed præcipuè fuit æquitas, quam præ alijs attendit Jus Sacrum, & quia successu temporis compertum usu est peremptione instantiæ, per *l. properandum* proditâ, lites potius perpetuari, quam finiri, cum instaurari possint inchoatione novi processus. *Ad 3.* textus *n. præc. cit.* sat clari sunt: deinde hæcenus dicta ostendunt, non frustra fieri in hoc passu recessum à Jure Civili.

TITULUS II.

De Foro Competente.

Postquam Actor litigaturus cum Adversario apud se conclusit, quo Judicio cum eodem velit contendere, dispicere ulterius debet, cui foro subjectus sit ille, contra quem cupit con-

tendere; nam Actor sequitur forum Rei, idque tam necessariò, ut Judicium, celebratum in foro incompetente, ipso Jure nullum sit.

§. I.

De Fori Natura, & Varietate.

SUMMARIUM.

1. Diverse acceptiones Fori.
2. Varietas Fori propriè dicti.
3. Judex competens quis, & quotupliciter?
4. An generali commissione eorum, quæ ad Forum Ecclesiasticum spectant, comprehendatur Jurisdictio utriusque fori tam interni, quam externi?

5. An valida sit sententia lata à Judice incompetente?
6. Ex quibus principijs deducatur competentia fori?
7. Quod Forum sit adendum, si Actor habeat forum diversum à Foro Rei?

Quæritur 1. quid sit Forum competens?
8. Fori nomen multipliciter accipitur.
1. Enim significat locum, rerum venalium expositioni, ac negotiationi destinatum: &

hujusmodi Forum vel à merce ibi exposita, ut Forum *vinarium*, Forum *granarium* &c. vel ab ijs, qui ea Fora instituenda curarunt, ut Forum *Flavinium*, Forum *Julium*, nomen acci-

E

pit

pit. 2. Districtum, sive Territorium, in quo quisque Judex Jurisdictionem habet l. *pupillus 239. §. territorium 8. ff. de V. S.* quo pacto etiam tota Diocesis dicitur Territorium Episcopi *can. omnes 10. caus. 16. q. 7.* 3. Locum, qui ad exercendas, discutendas, & Judicis sententiâ definiendas lites est destinatus *c. forus 10. de V. S.* ubi dicitur: *Forus est exercendarum litium locus. à Fando dictus, sive à Foroneo Rege, qui primus Græcis Legem dedit.* Hic locus alias etiam Judicis Tribunal, Auditorium, & præsertim si Judicis Ecclesiastici, aut Supremi Principis sit, Consistorium appellatur. 4. Denique Forum aliquando idem est, quod Jurisdictio Judicium exercentis, seu potestas publica de causâ in Judicium deducta cognoscendi, ac pronuntiandi. *Host. in Summ. hic §. 2. Abb. in Rubr. eod. in fin.* Et in hoc sensu esse de Foro alicujus Judicis, idem est, ac pertinere ad Jurisdictionem illius. Inde etiam *Forenses* dicuntur, qui Tribunalibus, & Judicij occupantur; *Forenses cause*, quæ in Judicio disceptantur, *Instrumenta Forensia* scripturæ publicæ, quæ fidem in Judicio faciunt. Habent autem Forum tam Magistratus, quam Subditus: ille quidem activè, dum Jurisdictionem exercet; iste passivè, dum Jurisdictio in eundem exercetur. Ad hunc locum spectat maximè tertia, & quarta acceptio.

2. Quaritur 2. quotuplex sit Forum? *Et* hujus variz sunt divisiones, & subdivisiones. 1. Dividitur in Forum competens, & incompetentens. *Forum competens* est, in quo Reus conveniri potest, & debet. *Incompetens*, in quo Reus nec conveniri potest, nec debet. Et si enim singuli Judices, Jurisdictione instructi, sua habeant Tribunalia, suumque forum, istud tamen ad certas causas, & personas restrictum habent. Estque hoc verum non tantum in inferioribus Judicibus, sed etiam in supremis, atque adeo in ipso Imperatore, & Summo Pont. sicut enim Imperator in spiritualia immiscere sese non potest, ita nec Pontifex in temporalia; item sicut iste Jurisdictionem duntaxat habet in fideles, qui per Baptisimum Ecclesiam ingressi sunt, ita & ille solum in Cives Romanos, seu qui Imperij Romano - Germanici ambitu continentur, cum passim, & merito explodatur illa Bartoli, aliorumque communis sententiâ, quæ olim Imperatori Orbis totius dominium adstruebat.

2. Dividitur in Forum Ecclesiasticum, & Sæculare, eo planè sensu, quo supra *Tit. præc. n. 6.* divisum est Judicium, & *Libr. 1. tit. 32. n. 5.* Jurisdictio. Ecclesiasticum subdividitur in internum, & Externum. In *Foro Externo*, quod etiam *Forum Fori* appellatur, Reus secundum allegationes, & probationes à litigantibus deductas absolvitur, & condemnatur; in *Foro interno*, quod etiam *Forum Poli*, *Forum conscientia*, & *anima* di-

citur, Reus absolvitur, & ligatur secundum conscientiam ipsius propriam. Hoc posterius etiam ipsum duplex est, nimirum *Pœnitentiale*, sive *Sacramentale*, quod exercetur in administratione Sacramenti Pœnitentiæ; & *non Sacramentale*, quod extra illud, ut si committatur alicui potestas dispensandi in Voto, vel abolvendi à Censuris pro foro interno, & non exprimitur eam dispensationem, vel abolutionem faciendam prævia Confessione Sacramentali; nam tunc is, qui potestatem hanc ira sibi commissam habet, dispensare potest, & absolvere pro Foro interno quidem, sed extra Pœnitentiæ Sacramentum. *Rodriq. tom. 1. qq. regul. c. 61. an. 10. Sanch. de Matr. l. 8. D. 34. n. 20. Suar. de Legib. l. 8. c. 6. n. 13. §. 15. Oliv. For. Eccl. p. 1. q. 1. n. 16.* quos citat, & sequitur P. Friderich *de for. compet. n. 7.*

3. Dividitur in Forum Ordinarium, & Extraordinarium. *Ordinarium* est, quod habent Judices in personas, & causas specialiter non exemptas ratione domicilij, delicti, rei litæ &c. *Extraordinarium*, quod ex accidenti competit, ut fit per prorogationem, continentiam, vel connexionem causarum &c. *Ordinarium* subdividitur in commune, & singulare. *Commune* est, in quo ordinaria Jurisdictio exercetur communis omnibus. *Singulare*, in quo exercetur quidem Jurisdictio Ordinaria, sed singularis, & certis causis, vel personis propria, ut sunt causæ sacre, feudales, nicales &c. & personæ privilegiatæ, ut Clerici, Nobiles, Studiosi &c.

4. Dividitur in *Contentiosum*, & *Voluntarium*. Illud est, in quo exercetur Jurisdictio Contentiosa; istud, in quo Voluntaria.

Quaritur 3. quis sit, & quotupliciter 3 dicatur Judex competens? *Et* Judex competens dicitur is, cujus Jurisdictioni subicitur reus, seu coram quo Actio, & Lis proponi, atque intitui, & finire potest. *Pirh. hic n. 1. Schamb. ibid. n. 2.*

Alius est *Simplex competens*, quem se partes litigantes adire possunt, & debent, tanquam Ordinarium Judicem loci, seu territorij, in quo Judicium exercetur: quales sunt Judices Ordinarij constituti à Lege, Principe, vel consuetudine, ut præint universalis Jurisdictioni alicujus Civitatis, vel Provincia, de quibus dictum *Libr. 1. Tit. 31.*

Alius verò est per se Incompetens, qui tamen consensu partium litigantium, dum Jurisdictionem ejusdem prorogant, competens fieri potest *c. significasti 18. princ. h. t. l. si se 1. & l. seq. ff. de judic.* Talis est Judex Ecclesiasticus respectu Laicorum in causis temporalibus; licet enim ille respectu istorum in hujusmodi causis per se incompetentis sit, si tamen Laici se Jurisdictioni ejusdem subiciant, illam in se prorogant, & sic eum respectu sui competentem faciunt. Ur-

Utrique opponitur Judex, qui simpliciter est incompetens, ita ut nec partes Jurisdictionem ejusdem prorogare in se consensu suo possint. Talis est Judex secularis respectu Clericorum, & respectu Laicorum in causis merè Spiritualibus, & Ecclesiasticis, ut Hæresis, Simonia, Decimarum &c.

4. Queritur 4. an generali commissione eorum, quæ ad Forum Ecclesiasticum spectant, comprehendatur Jurisdictio utriusque fori tam interni, quam externi? Affirmant Anton. *conf. 19. n. 14. & in Rubr. b. tit. Felini. ibid. in princ. Barbatia n. 6.* Fundantur, quia commisso genere, commissæ intelliguntur omnes species comprehensæ sub genere, perinde ac si omnes fuissent expressæ *l. si chor. ff. de Legat. 3. & l. si duo 5. ff. de administr. tutor.* atqui Jurisdictio Ecclesiastica est genus respectu Jurisdictionis Fori externi, & interni. Ergo &c. *Conf.* nam verba cujusunque dispositionis comprehendunt omnia, quæ sub illis ex proprietate sua veniunt, ut commune est axioma Juris. Atqui nomine Jurisdictionis propriè accepto comprehenditur Jurisdictio utraque. Ergo &c.

Negant contrà Host. Abb. Imol. apud Olivam *for. Eccl. p. 1. q. 1. n. 9.* ex ratione, quia in generali commissione non veniunt ea, quæ in specie quis verisimiliter non fuisset concessurus, ut habet *Reg. 81. in 6.* igitur sicut generali commissione Vicariatus non intelligitur commissæ potestas inquirendi, corrigendi, & puniendi excessus, & libera collatio Beneficiorum *c. licet 2. & c. fin. de Offic. Vicar. in 6.* ita nec generali commissione eorum, quæ ad Forum Ecclesiasticum spectant, intelligitur concessa Jurisdictio fori interni.

Tenenda est sententia inter utramque media, quam cum Oliv. *l. cit. n. 10. & sqq.* defendit P. Wiest. *hic n. 9.* & dicendum considerandam praxin, & alias circumstantias, ex quibus mens concedentis colligi possit; nam si ex his colligi illa possit, Jurisdictio secundum hanc concedentis mentem, quippe quæ concessionis Regula est, vel restringenda, vel amplianda est. Si nihil certi colligi ex ijs possit, altera distinctio est adhibenda, & videndum, an extensione commissionis ad Forum internum præjudicetur alicui tertio. e. g. Jurisdictioni Ordinaria, vel non. *Si primum*, commissio ad forum externum restringi debet; quia odiosa est, & *conf.* interpretationis strictæ. *Si secundum*, probabilius etiam Jurisdictio fori interni, & Penitentialis commissæ censetur; quia talis commissio habet rationem beneficij Principis, quod latam interpretationem habet *c. quia circa 22. de privileg. c. cum dilecti 6. in fin. de donat. l. beneficium 3. ff. de Constit. Princip.*

5. Queritur 5. an valida sit sententia lata à

Judice incompetente? *¶.* cum distinctione: Vel enim lata est à Judice simpliciter incompetente, vel solum à Judice per se incompetente, qui tamen voluntate partium factus sit competens. *Si primum*, sententia ipso Jure nulla est per claros textus *c. at si Clerici 4. de Judic. l. hoc editum 1. §. qui Magistratum 1. & hec verba ff. quod quisq. Jur. l. si militaris 2. & l. fin. C. si à non competent. Judic.* Ratio est, quia Jurisdictio est basis, & fundamentum omnis Judicij, ac sententiæ. Igitur ubi hæc deficit, judicium non est, & nec sententia, nec judicatum dici potest. Et hinc ejusmodi sententia, licet ab ea non appelletur, nunquam tamen in rem judicatam transit, sed semper, etiam post tres conformes sententias, exceptio nullitatis contra eandem opponi potest, modò de tali incompetente, & omnimodæ Jurisdictionis defectu evidenter constat. *Gloss. in Clem. un. V. non obstante de sequest. possess. Gaill. l. 1. obs. 42. n. 8. & sqq. Pirh. hic n. 3. Wiest. n. 12.* Procceditque hoc, quamvis quis jurasset se non oppositurum de nullitate; nam adhuc nullitatem ex defectu Jurisdictionis potest opponere, ut alijs *citt.* notat Barbof. *in c. 4. de Judic. n. 3.*

Si secundum, & sententia lata est à Judice, cujus Jurisdictio in litigantes prorogari potuit, videndum, an pars litigans, ab eo in Jus vocata, ignoraverit eum esse incompetentem, an verò hoc sciverit, & tamen non opposita exceptione fori declinatoria, comparuerit. *Si prius*, sententia iterum nulla est; quia cum ignorantis nullus sit consensus *l. non idcirco 9. C. de J. & F. J. is*, qui Judicem, quem adiit, nescivit incompetentem esse, ejus Jurisdictionem in se prorogasse non intelligitur; & hinc errore postea cognito, exceptionem incompetentiæ etiam post litem contestatam potest opponere. *Si posterius*, comparando, & non opposita exceptione, litigando censetur in ipsum consensisse, & sic Jurisdictionem illius in se prorogasse, ut ita qui suus, & competens antè non fuerat, suus, & competens effectus fuerit.

Queritur 6. ex quibus principijs deducatur Competentia Fori? *¶.* deducitur maximè ex tribus, videlicet *1.* ex persona Judicis, ejusque Jurisdictione. *2.* Ex persona Rei conventi. *3.* Ex qualitate causæ in Judicium deductæ, vel deducendæ.

Ut ex persona Judicis Forum competens sit, necessarium est, ut Jurisdictionem, vel saltem facultatem cognoscendi de causa inter personas litigantes habeat, quod fieri pluribus modis potest. *1.* Potestate ordinaria, qualem Judices Ordinarij habent. *2.* Potestate Delegata, qualem Delegati. *3.* Compromisso partium, quo modo Arbitri Compromissarij accipiunt facultatem cog-

noscendi de causa, in qua electi sunt Arbitri.
4. Prorogatione earundem, si nempe partes
Judicis non sui Jurisdictionem in se proro-
gaverint. §. Avocatione causae ad Superi-
orem; tunc enim iste, excluso inferiore,
solus fit competens, & inferioris Jurisdictione
circa causam avocata suspenditur.

Reus ex sua parte duplex fortiri For-
rum potest, Ordinarium, & Extraordinarium.
Hoc ratione Prorogationis, Delegationis,
Connexionis Causarum, Reconventionis.
Illud vel Commune ratione domicilij, Contra-
ctus, Delicti, Rei sitae; vel Singulare ratio-
ne privilegij certis personis concessi.
Qualitas causae denique & ipsa Forum
diversificat; nam si Causa sit Ecclesiastica,
ad Forum Ecclesiasticum pertinet; si Tem-
poralis, & inter Laicos agitur, ad Saecu-
lare; si Mixta ad utrumque, ita ut locus praer-
ventioni sit.

De primo, & tertio capite dictum satis
est Tit. praec. Superest, ut competentia Fori
examinetur respectu ipsius Rei.

Quaeritur 7. quod Forum adeundum

§. II.

De Foro Competente ratione Domicilij.

SUMMARIUM.

8. Domicilij varietas.
9. Domicilium verum quod?
10. An ad istud comparandum necesse sit, ut
illuc quis transfulerit sua bona?
11. Vel ut diutius ibi habitaverit?
12. Conjecturae, ex quibus colligitur constitutio
Domicilij in certo loco.
13. Potest quis in duobus, vel pluribus locis si-
mal habere Domicilium.
14. Haberi potest quandoque absque habita-
tione.
15. Vis Domicilij veri ad constituendum Fo-
rum.
16. Quasi Domicilium, & hujus effectus.
17. In hoc conveniri aliquis potest etiam su-
per actibus alibi gestis.
18. Vagi conveniri possunt ubique, ubi inveni-
untur.
19. Requisita ad acquirendum quasi Domicilium.

Primus, & ceteris amplior modus
fortiendi Forum est Domicilium:
Hoc duplex à Legibus, & Inter-
pretibus proditum invenio, sc. Com-
mune, & Privatum. Commune Ci-
vibus Romanis Roma est, tanquam com-
munis eorum sedes, & patria. Privatum est
vel Naturale, seu Originis, vel Accidentale, &
Adscititium, seu habitationis: & hoc qui-
dem duplex, Voluntarium, quod sua cuique
voluntas facit; & Necessarium, quod invi-
tis statuitur, puta Relegatis. Utrumque

fit, si Actor habeat Forum diversum à Foro
Rei? in hoc Regula est, quòd forum
Rei sequatur Actor, non verò Actoris Re-
us: Ita habetur c. si Clericus 5. & c. cum sit
8. de for. compet. l. Juris 2. & l. in crimi-
nali 5. c. de Jurisdic. omn. Judic. l. fin. C. ubi
in rem actio &c. Estque id verum, sive
possessorium, sive petitorium sit Judicium:
& etsi Actor sit Clericus; debet enim con-
tra Laicum adire Judicem Saecularem, nisi
causa sit Spiritualis, aut mixta.

Patitur tamen etiam haec Regula ex-
ceptiones suas, quarum 52. omnino affert
Durand. Specul. tit. de compet. Judic. adition.
§. 1. Verum istae non omnes sunt ad
propositum, ut consideranti patebit; nam
in plerisque casibus à Doctore cit. recensitis,
non alienus, sed suus aditur Judex. Hinc
unicam pono, quam extra praefatarum nu-
merum §. cit. in princ. idem Durandus sta-
tuit, nisi consuetudo se habeat in contra-
rium: & sic ipso teste Aretij super qualibet
causa Clericus trahit Laicum ad Judicem
Ecclesiasticum.

20. Forum ratione Originis ubi quis fortitur?
21. An etiam ex origine fortuita?
22. Vel ex origine materna, aut aliorum af-
cendentium?
23. Quoad Jurisdictionem principalis conside-
randum est Domicilium habitationis, quam
originis.
24. Domicilium Originis, translato Domicilio
habitationis, de Jure communi manet.
25. Invalidum est Statutum, quo Civis, &
Originarij vetantur mutare Civitatem.
26. Domicilium generale Civibus Romanis Ro-
ma est.
27. Ibi adhuc hodie conveniri Clerici possunt,
si ibidem existant.
28. Imò & Laici, si ibidem reperiantur.
29. Roma ibi dicitur esse, ubi est Curia, &
Sedes Pontificis.

hoc rursus duplex est, unum, quod Quasi
Domicilium dicitur, ac diuturnam in lo-
co commorationem, non tamen stabilem,
ac perpetuam petit; alterum, quod sim-
pliciter Domicilium appellatur, ac stabili-
duntaxat, & perpetua habitatione con-
trahitur. His notatis

Quaeritur 1. ubinam aliquis Domicilium
verum habere dicatur? in ibi, ubi quis
Larem, seu familiam, rerumque, ac fortu-
narum summam, seu substantiam constituit,
sic, ut inde non sit discessurus, si nihil a-
vo-